

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-23

Diarienummer: N608-2251/19

Handläggare: Birgitta Östling Lundgren, Anna Lagerquist

E-post: birgitta.ostling@forskola.goteborg.se

Remissyttrande - Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023–2026

Förslag till beslut

Förskolenämnden lämnar synpunkter samt tillstyrker förslag till Göteborgs Stads plan för arbete mot våld i när relationer 2023–2026 och översänder yttrandet till socialförvaltningen Centrum.

Sammanfattning

Förskolenämnden har fått förslaget till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023–2026 som remiss från socialnämnden Centrum med begäran om yttrande. Planens övergripande mål är att ingen ska utsättas för våld i nära relationer. Planens ambition är att kvalitetssäkra befintligt arbete och utveckla en strukturell samverkan. Planen består av fyra mål med tillhörande aktiviteter och indikatorer/ nyckeltal för uppföljning. I jämförelse med tidigare planförslag är flera av aktiviteter nya eller har omformulerats.

Förskoleförvaltningens bedömning är gjord utifrån de frågor som socialförvaltningen Centrum ställt till remissinstanserna i missivet samt de aktiviteter där förskolenämnden nämns som ansvarig.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Socialförvaltningen Centrum gör i sitt tjänsteutlåtande (2022-12-20, § 274, N164-0224/21) främst en kortsiktig ekonomisk bedömning där planens aktiviteter bedöms kunna genomföras inom befintlig ram för berörda nämnder och styrelser. Vissa aktiviteter innebär resurser i form av medarbetarnas deltagande och därigenom arbetstid och bedöms kunna hanteras inom ramen för planerad kompetensutveckling inom respektives grunduppdrag under planperioden. På lång sikt gör socialförvaltningen Centrum bedömningen att prioriteringen av arbetet mot våld i nära relationer kan innebära vinster för såväl individer som samhälle, samtidigt som det kan kräva ökade resurser då bättre upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande kan generera fler individer som söker stöd.

Förskoleförvaltningen finner inga ytterligare ekonomiska aspekter att beakta men vill särskilt lyfta kostnader kopplat till kompetensutveckling av medarbetare. I förskoleförvaltningen är cirka 8 900 medarbetare anställda och majoriteten av medarbetarna (cirka 8 000) möter barn och vårdnadshavare och har sin arbetsplats i verksamhetsformerna förskola, pedagogisk omsorg eller öppen förskola. Om alla medarbetare som möter barn och vårdnadshavare ska genomgå ytterligare kompetensutveckling utöver det som redan pågår i förskoleförvaltningen, kommer det

uppstå nya kostnader i form av vikariekostnader. Förskoleförvaltningen gör bedömningen att kostnader för sådan kompetensutveckling inte ryms inom ramen för förskolenämndens budget och därmed bör de förslagna kompetensutvecklingsinsatser kostnadsberäknas och förses med finansiering.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Att bli utsatt för våld måste betraktas som den yttersta formen av förtryck.

Förskoleförvaltningen anser att ett aktivt arbete med planens nollvision avseende våld i nära relation kan skona individer från ett liv i förtryck och livsfara.

Utgångspunkterna i förslaget till plan är den mänskliga rättigheten att leva ett liv fritt från våld och att Göteborgs ska vara en trygg, säker och jämlik stad som verkar för att skapa likvärdiga livsvillkor för alla som bor, vistas och arbetar här.

Förskoleförvaltningen vill särskilt lyfta den i planen återkommande formuleringen om att upptäcka våld, även våld som förekommer bortom de stereotypa föreställningarna om vilka som utsätts och vilka som utsätter. Formuleringen beskriver det normkritiska förhållningssätt som behövs för att upptäcka våld och därmed kunna ge stöd. Normkritik återkommer på flera punkter i planen, bland annat i koppling till behovsanalyser.

Även om identifierade sårbara grupper omnämns i förslaget till plan så specificerar aktiviteterna inte åtgärder för särskilt sårbara grupper. I stället ligger fokus på sårbarhetsfaktorer. Det är sedan upp till varje ansvarig nämnd/styrelse att genom behovsanalyser identifiera utsatta grupper inom den målgrupp som nämnden/styrelsen ansvarar för.

Barnkonventionen

Artikel 19 i barnkonventionen säger att barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp. Enligt barnkonventionen har barn rätt att bli hörda, få information och vara delaktiga i det som berör dem (artikel 12). Barnet har rätt till insatser som anpassas utifrån deras individuella behov. Förslaget till plan har även tagit hänsyn till förändrad lagstiftning, till exempel ett nytt brott, kallat barnfridsbrott, som trädde i kraft den 1 juli 2021 (4 kap. 3 § brottsbalken (BrB)). Syftet med lagen är att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar vissa brott mellan närstående.

Förskoleförvaltningen anser att förslaget till plan omfattar ett barnperspektiv med fokus på barns rätt till ett liv utan våld. Aktiviteterna i planen under målområde två har fokus på barnets rättigheter och flera av aktiviteterna är utformade med fokus på upptäckt av utsatta barn samt hur stöd och skydd ska tillgodoses.

Samverkan

Information har skett med de fackliga organisationerna vid förvaltningssamverkan den 22 mars 2023.

Bilaga

Förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023–2026,
remissversion

Ärendet

Förskolenämnden har fått förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023–2026 som remiss från socialnämnden Centrum med begäran om yttrande. Yttrandet ska vara socialnämnden Centrum tillhanda senast 31 mars 2023.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen gav 23 maj 2018 (§492) dåvarande social resursnämnd i uppdrag att följa upp Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer 2014–2018 samt lämna förslag till ny plan. Förslaget togs fram och skickades på remiss under hösten 2019 till berörda instanser som förskolenämnden. På nämndsammanträdet 25 november 2019 (§233) beslutande förskolenämnden att tillstyrka dåvarande förslag till ny plan med hänsyn till synpunkterna i förvaltningens tjänsteutlåtande (N608-2251/19).

På kommunstyrelsens möte den 1 september 2021 (§629) återremitterades förslaget till ny plan till nuvarande socialnämnd Centrum. Efter omarbetning har förskolenämnden nu fått förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023–2026 som remiss från socialnämnden Centrum med begäran om yttrande.

Socialförvaltningen Centrum vill att remissinstanserna bedömer om planen ger förutsättningar för att arbeta förebyggande, kan fungera som ett stöd för samverkan och kan möjliggöra en utveckling av arbetet mot våld i nära relationer. Av yttrandet ska det även framgå om det finns organisatoriska förutsättningar (kunskap och kompetens) för att göra behovsanalyser ur ett normkritiskt perspektiv kopplade till våld i nära relation och barn samt om förskolenämnden bedömer att det finns ytterligare ekonomiska aspekter att beakta kopplat till planen, utöver de som nämns i socialförvaltningen Centrums tjänsteutlåtandet (2022-12-20, §274, N164-0224/21).

Ambitionen är att planen och dess aktiviteter ska kvalitetssäkra befintligt arbete och utveckla strukturell samverkan. Planens övergripande mål är att ingen ska utsättas för våld i nära relation. Därutöver består planen av fyra mål med tillhörande aktiviteter och indikatorer/nyckeltal för uppföljning. I jämförelse med tidigare förslag till plan är flera av aktiviteter nya eller har omformulerats. Målen är att:

- Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas.
- Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov.
- Göteborgs Stad tillgodoser våldsutsatta vuxnas behov av skydd och stöd utifrån den enskildes behov.
- Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens övergripande bedömning är att det omarbetade förslaget till plan har en bättre struktur vilket ökar läsbarheten jämfört med den tidigare versionen. I nämndens remissvar 25 november 2019 §233 skrevs ett antal synpunkter fram vilket nu har omhändertagits. Detta gäller exempelvis att en definition av begreppet våld i nära relationer har tillkommit samt att en bilaga lagts till för att tydliggöra beröringspunkter till andra styrande dokument.

Nedan följer förvaltningens svar på de frågor som socialförvaltningen Centrum ställt till remissinstanserna i missivet samt de aktiviteter där förskolenämnden nämns som ansvarig.

Fråga 1

Bedömer ni att planen ger förutsättningar för att arbeta förebyggande mot våld i nära relationer?

Ja. I förslaget till plan syns nu tydligt flera nivåer i arbetet, både förebyggande och åtgärdande. I sin helhet fokuserar planen på åtgärdande insatser och på socialtjänst. Det är därför viktigt att det förebyggande arbetet, som definieras i mål ett med tillhörande aktiviteter, tillåts ta plats i genomförandet av planen.

Fråga 2

Bedömer ni att planen har förutsättningar för att fungera som ett stöd för samverkan inom staden i arbetet mot våld i nära relationer?

Ja. I förslaget till plan definieras begreppen samordningsansvar och ansvarig. Av definitionen framgår det att innebörden av samordningsansvaret kan variera och ska anpassas utifrån den givna aktiviteten. Att vara ansvarig innebär att nämnd/styrelse aktivt ska söka samverkan med andra nämnder/styrelser som delar ansvaret för samma aktivitet. För ytterligare tydlighet förslår förskoleförvaltningen att även initiativ till uppstartsmöte för arbete med en aktivitet ingår i samordningsansvaret.

Fråga 3

Bedömer ni att planen möjliggör en utveckling av arbetet mot våld i nära relationer?

Ja. En viktig del i utvecklingen av arbetet är uppföljning. Det är uppföljningen som kan ge svar på vilka effekter insatserna har och hur den fortsatta utvecklingen bör se ut. En del i att möjliggöra utveckling är att definiera vem som är ansvarig för att driva ett arbete. Förskoleförvaltningen är positiva till att det i förslaget till plan genomgående definieras att chefer på olika nivåer är ansvariga för genomförande av aktiviteter. Även arbetsgivaransvaret, som är en del i ett chefskap, lyfts i planen vilket är grundläggande för att kunna upptäcka och stödja medarbetare som utsätts för våld i nära relation.

Fråga 4

I planen anges att alla nämnder och bolag som berörs ska analysera behoven kopplade till våld i nära relation hos sina målgrupper ur ett normkritiskt perspektiv, för att säkerställa att behoven tillgodoses. För detta behöver verksamheterna ha kunskaper om att göra behovsanalyser, om normkritik och om våld i nära relationer. Bedömer ni att det finns organisatoriska förutsättningar inom nämnden för att göra dessa analyser?

Ja. I förskoleförvaltningen finns det kunskap om och funktioner som arbetar med normkritik och våld i nära relation. Kunskapen tillsammans med befintliga underlag och den uppföljning som ska göras enligt förslaget till plan så finns de organisatoriska

förutsättningarna att göra behovsanalyser. Befintliga underlag så som statistik, kartläggningar och rapporter på både nationell och lokal nivå ger redan idag en klar bild över våld i nära relation och behov kopplat till målgruppen barn. Förskoleförvaltningen ser därför främst ett behov av att göra behovsanalyser utifrån medarbetare snarare än målgruppen barn. En sådan behovsanalys skulle kunna visa på medarbetares behov av till exempel kompetensutveckling och verktyg.

Fråga 5

Bedömer ni att det finns ytterligare ekonomiska aspekter att beakta kopplat till planen, utöver de som nämns i tjänsteutlåtandet?

Se text under rubriken bedömning ur ekonomisk dimension.

Aktiviteter där förskolenämnden omnämns som ansvarig

I planens syfte framgår att utveckling av arbetet mot våld i nära relationer ska stärkas och att planen ska utgöra en grund för samverkan. Förskoleförvaltningen deltar i dag i flera olika stadengemensamma forum som arbetar med området våld i nära relationer. Det pågår även en rad aktiviteter i förskoleförvaltningen, exempelvis i form av kompetensutveckling. Förskoleförvaltningen vill lyfta att redan befintliga strukturer bör utgöra grunden för samverkan. Likaså bör en stärkt utveckling av arbetet med våld i nära relationer beakta de redan pågående aktiviteter i stadens förvaltningar.

Aktiviteter under mål 1:

Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas.

I förskoleförvaltningen är generellt främjande och förebyggande arbete en del av förskolans grunduppdrag som definieras i läroplan och skollag. Ofta sker arbetet i samverkan. Några exempel är tidiga insatser i samverkan med stöd av familjecentrerat arbetssätt och SIP (samordnad individuell plan), föräldraskapsstöd och språk- och läsfrämjande insatser. Även arbete med genus och normer samt förebyggande arbete mot trakasserier, sexism och kränkande behandling är en del av förskolans grunduppdrag.

- 1:2 Alla stadens verksamheter ska ta ansvar för att informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet.

Aktiviteten syftar bland annat till att nå så många som möjligt som bor och vistas i Göteborg med information och att reagera vid oro om våld. Det behöver ske utifrån respektive verksamhets förutsättningar och möjligheter.

Alla som arbetar i förskolan har anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen. Det innebär att orosanmälan ska göras vid misstanke om att barn utsätts för våld. Förskoleförvaltningen har rutiner för att reagera och agera vid oro och om kränkningar, trakasserier och sexuella trakasserier av barn inträffar. Det pågår även ett kontinuerligt arbete med att förbättra rutinerna och utveckla samarbetet med socialtjänsten. Arbetet med aktiviteten bör utgå från det redan pågående arbetet i förskoleförvaltningen.

- 1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden.

Denna aktivitet handlar om att öka medvetenheten om våld i nära relationer och normernas betydelse för våldets uppkomst samt kunskap om tidiga främjande och förebyggande insatser. Förskoleförvaltningen genomför, tillsammans med Kompetenscentrum om våld i nära relationer samt Bygga Broar, utbildningar och information som stödjer det främjande och förebyggande arbetet mot våld i nära relation. Genom det systematiska arbetsmiljöarbetet finns det även ett pågående arbetet kopplat till att kunna upptäcka och stödja medarbetare som utsätts för våld i nära relation.

Utbildning och kompetensutveckling bör även fortsättningsvis främst erbjudas av en stadengemensam funktion i samarbete med förskoleförvaltningen. I genomförandet av aktiviteten måste hänsyn tas till förskolans förutsättningar. Förskolans verksamhet måste upprätthållas vilket innebär att tiden som medarbetare kan vara borta från barngrupp för kompetensutveckling oftast är begränsad till studiedagar och APT. Innehållet i utbildning och kompetensutveckling behöver även anpassas till förskolans behov och målgrupp.

Efter att frågan ställts, svaret har getts och en orosanmälan gjorts, finns barnet oftast kvar i förskolan och medarbetare fortsätter träffa vårdnadshavarna. Det kräver att både rektor och medarbetare är trygga i sin roll, kunskap och kompetens. I koppling till utbildning och kompetensutveckling ser förskoleförvaltningen ett behov av verktyg för att kunna prata med vårdnadshavare om vad en orosanmälan är. Det finns även behov av att få kunskap om konkreta frågor att ställa till vårdnadshavare om våld i nära relation.

- 1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld.

I beskrivningen av aktiviteten omnämns förskolan endast som en del i utbildningskedjan. Inga specifika exempel på arbetssätt och metoder kopplat till förskolan tas upp i texten. Förskolan arbetar med gränssättning och värderingar utifrån sitt grunduppdrag som definieras i läroplan och skollag. Metoder och arbetssätt kopplat till förebyggande av våld i nära relationer är en del av det förebyggande arbete som ingår i förskolans utbildning och undervisning.

Aktiviteter under mål 2:

Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov.

- 2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet.

Aktiviteten fokuserar på att ge utsatta barn en röst och möjlighet att berätta om våldet. Som metod kopplat till förskolan, nämns samtal om barnkonventionen och mänskliga rättigheter samt tillgängliga vuxna som frågar och information om vilken hjälp som barn kan få. För förskolan är det nästa steg som kan bli avgörande för om frågan ställs från första början. Medarbetare måste veta vad nästa steg är och känna trygghet och tillit till att svaret från barnet kommer att omhändertas utifrån barnets bästa. Därför måste det finnas en samverkan och samarbete med de regionala socialtjänstförvaltningarna.

Ytterligare en anledning till att medarbetare ibland avstår från att fråga kan vara otillåten påverkan. Rutiner och kompetens måste vid behov kompletteras med stöd till den som i sin profession, oavsett förvaltning, gör en orosanmälan. Risker är annars att orosanmälan uteblir och därmed blir inte barnets rättigheter tillgodosedda.

Aktiviteter under mål 4: Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet.

- 4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om våld i nära relationer.

Aktiviteten fokuserar på kompetens om våld i nära relationer för att förstå våldets olika former, innebörd och vilka konsekvenser det har för den enskilde. Våldsutsatta och våldsutövande personer finns inom alla typer av verksamheter och de som berörs av denna aktivitet möter många barn och vuxna i sina välfärdsuppdrag.

Förskoleförvaltningen genomför, tillsammans med Kompetenscentrum om våld i nära relationer samt Bygga Broar, utbildningar och information som stödjer det främjande och förebyggande arbetet mot våld i nära relation. Genom det systematiska arbetsmiljöarbetet finns det även ett pågående arbetet kopplat till att kunna upptäcka och stödja medarbetare som utsätts för våld i nära relation.

Utbildning och kompetensutveckling bör även fortsättningsvis främst erbjudas av en stadengemensam funktion i samarbete med förskoleförvaltningen. I genomförandet av aktiviteten måste hänsyn tas till förskolans förutsättningar. Förskolans verksamhet måste upprätthållas vilket innebär att tiden som medarbetare kan vara borta från barngrupp för kompetensutveckling oftast är begränsad.

Övriga synpunkter

I de olika indikatorerna och nyckeltalen blandas begreppen skola, barn och elever, vilket gör det svårt att utläsa vilken nämnd i utbildningskedjan som berörs av respektive nyckeltal eller indikator. Utöver detta saknar förskoleförvaltningen indikatorer/nyckeltal som är riktade till förskola.

Johan Olofson

Eva Berg

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Verksamhetsstöd

Expedieras till: socialcentrum@socialcentrum.goteborg.se

Remissvaret skickas i wordformat och märks med socialförvaltningen Centrums diarienummer N164-0224/21. Protokollsutdrag och tjänsteutlåtande ska bifogas.